

A NER és a történészek

A 2010 óta Nemzeti Együttműködés Rendszereként emlegetett Orbán-kormányok mindvégig kiemelt helyen kezelték az emlékezetpolitikát. Bár a rendszerváltást követő két évtizedben bizonyos történelmi események (pl. a trianoni békeszerződés, az 1956-os forradalom) és személyek (pl. Nagy Imre alakja) körül nagyjából konszenzus alakult ki, a NER létrejöttét követően ez először lassan, majd 2015-től egyre látványosabban felbomlott. Ennek során a tudományos eredmények egyre inkább a háttérbe szorultak, míg a vitatott elméletek képviselői egyre nagyobb teret kaptak. Az alábbiakban három ilyen esetet mutatok be.

I. Trianon és a nemzeti összetartozás

Június 4-én, a trianoni békeszerződés aláírásának évfordulóján 2010 óta a nemzeti összetartozás napját ünnepeljük. 2013-ban még arra is történt kísérlet, hogy az emléknaphoz egy dalt kössenek (Bársony Bálint és Gergely Éva Barackfa című szerzeményét), ez viszont olyanyra nem bizonyult maradandó alkotásnak, hogy az idei századik évfordulóra már a Csík Zenekar jóval sikerültebb műve került a középpontba.

Az iskoláknak kiküldött háttéranyagokból azonban már ekkor érezni lehetett a történelmi szemléletváltást: a területvesztések okairól (pl. az ország etnikai megoszlásáról) ezekben vajmi kevés szó esett, annál több viszont az országot és a határon túl rekedt magyarságot ért sérelmekről. A kormányzati emlékezetpolitika azóta is ezt a narratívát követi. Az országot elveszejtő zsidó-szabadkőműves-összeesküvést hirdető történészek, irodalmárok és publicisták hangja jól hallhatóan felerősödött: elég csak Raffay Ernő, Takaró Mihály vagy Szakács Árpád tevékenységére és az ezért adott kitüntetésekre gondolnunk. Gondolataik visszaköszöntek a tavalyi Kossuth téri emlékműavatáskor Kövér László, idén pedig Semjén Zsolt Csurgón és Orbán Viktor Sátoraljaújhelyen elmondott beszédében. Ezek közös eleme, hogy az országot ért sérelmekért „budapesti összeesküvéseket” (tehát szabadkőműveseket) tesznek felelőssé.

II. Nagy Imre és 1956

Az 1956-os forradalom és szabadságharc hatvanadik évfordulója alkalmából tartott állami rendezvényeken nemigen találkozhattunk a felkelés baloldali elemeire (pl. a munkástanácsokra vagy a tüntetők munkás mivoltára) történő utalásokkal. Helyettük a „pesti srácok” és Mindszenty bíboros alakja vált az évforduló arcává. Ide kapcsolódott a Dózsa László-Pruck Pál-ügy is, amikor kiderült, hogy az egyik plakáton nem a szabadságharc emlékezetét csodával határos ifjúkori meneküléseivel gazdagító színész ifjúkori mása látható, hanem egy ipari tanuló. Az 1956-os Emlékbizottság ennek elismerésére nem volt hajlandó, még akkor sem, amikor az 1956-os Intézet már bebizonyította, hogy Dózsa helyett valóban Pruck látható a képen. A plakát végül szép csendben eltűnt az utcákról, a végzet azonban az 1956-os Intézetet is utolérte: igazgatója, Rainer M. János fegyelmet kapott az Országos Széchényi Könyvtár vezetésétől, majd tavaly magát az intézetet beolvasztották a kormányzati emlékezetpolitikához köthető Veritas Történetkutató Intézetbe.

Szorosan ide kapcsolódik az is, ahogyan a forradalom miniszterelnökének alakját háttérbe szorították: először 2018-ban a jobbikos Szávay István, majd az akkor még a Mandineren publikáló Trombitás Kristóf vette fel a harcot a „Nagy Imre-kultusszal”. A mártír politikus szobrát végül alkotója beleegyezésével elszállították a Kossuth térről a Jászai Mari terre.

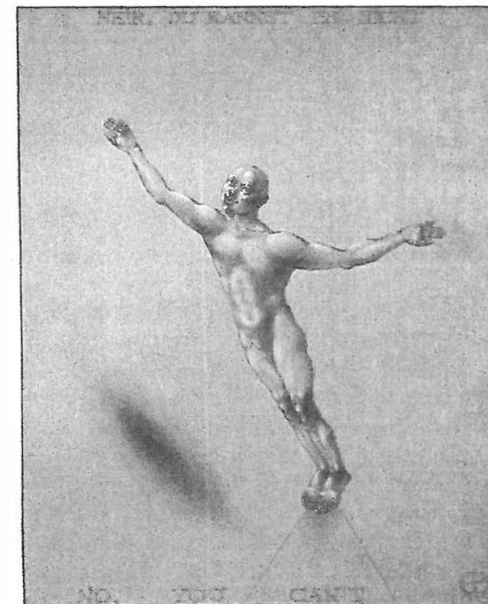
III. Az új NAT

A Nemzeti Alaptantervet már Hoffmann Rózsa oktatási államtitkársága idején módosították 2012-ben, ez azonban nem bizonyult kellően „nemzetinek és kereszténynek”, ráadásul a tananyag a végletekig túlszűfoltta vált. Az idén bevezetett módosítás, mely fellett a már említett irodalomtörténész, Takaró Mihály is babáskodott, azonban látványos változásokat hozott.

A szeptemberben megjelent tankönyvekben ugyanis a korai magyar történelemhez kapcsolódó fejezeteket a Kásler Miklós emberierőforrás-miniszterhez közel álló Szabados György írta. A Magyarságkutató Intézet középkorászja meglehetősen eltérő nézeteket vall a magyar őstörténettel kapcsolatban, mint amivel a felsőoktatásban vagy az akadémiai világban találkozhatunk. Az általa írt fejezetekből kiderül, hogy „minden másképp volt”: a honfoglalás már 862-ben kezdetét vette, mint tudatos, előkészített folyamat; eltűntek a képből a besenyők, így a magyarok bejövetele immár nem egy menekülés, hanem egy dicső hadjárat, melyre a pontot a fényes pozsonyi csata tette fel. Azt persze mondani sem kell, hogy a „finnugor-elmélet” e lapokon a végletekig marginalizálódott, helyére pedig a hun örökség került.

Ami mindhárom esetben nagyon feltűnő az az, hogy olyan szerzők és történészek kerültek emlékezetpolitikát formáló pozíciókba, akiket az akadémiai világ már korábban is kellő távolságtartással kezelte. A kormányzat által létrehozott emlékezetpolitikai műhelyek (Veritas Történetkutató Intézet, Magyarságkutató Intézet, Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet) munkatársai állandó vendégek a közmédiában, könyveik elárasztották a honi könyvesboltokat. Az akadémiai világot ők sem veszik komolyan: gyakorta vetik fel, hogy ott csak az idézettség és a lábjegyzetek száma a mérvadó, nem pedig a nemzeti gondolkodás. Aki pedig ellenvéleményt fogalmaz meg, az a kormányajtóból számíthat komoly ösztűzre: ez történt Romsics Ignác professzorral is, aki kritikával illette a szabadkőműves-összeesküvésekre vonatkozó elméleteket (tehát tulajdonképpen Raffay Ernő műveit), mire Szakács Árpád – aki egyébként Raffay könyveinek kiadóját vezeti – a Magyar Nemzet hasábjain intézett támadást ellene.

Érdekeség, hogy az utóbbi időben néhány konzervatív történész és kormánypárti publicista is felemelte a szavát az emlékezetpolitikai torzításokkal kapcsolatban. Hermann

Róbert például megkérdőjelezte egy Raffay Ernő melletti állásfoglalás aláíróinak szakmai kompetenciáját (közülük csupán egy fő volt történész), amire a Magyar Nemzet főszerkesztőjének karaktergyilkos cikke volt a válasz. Salamon Konrád több Facebook-bejegyzésében bírálta a „megszokott mesés magyarázatok kedvelőit”, míg Szilvay Gergely, a Mandiner újságírója is szóvá tette, hogy a jobboldaliság többet jelent annál, hogy ki lát több szabadkőművest Trianon mögött. A legmelegpöbbség mégis Bencsik Gábor, a Demokrata publicistájának posztja volt, aki bátyjával (aki egyben a lap főszerkesztője) ellentétben úgy látja, hogy e titkos társaságnak elhanyagolható volt a szerepe Magyarország területvesztésekor. Hogy a háttérben valóban a tudományosság melletti kiállásról, vagy csupán a NER-en belüli erőforrások elosztásáért folyó harcról van szó, azt nem tudhatjuk. Talán a jövő történészei felderítik egyszer – ha hagyják nekik.

BÁRÁNY BALÁZS

Fentebbi írás a transindex.ro portálon megjelent *Hunok, szabadkőművesek, gonosz lábjegyzetek – a NER és a történészek* című írás rövidített változata.